

2- Uludağ Elektrik Dağıtım A.Ş.

TEDAŞ Genel Müdürlüğü'nün , 02.04.2004 tarih 2004/22 sayılı özelleştirme yüksek kurulu kararı ile özelleştirme kapsam ve programına alınması ve 17.03.2004 tarihli YPK kararı ekinde yer alan "Elektrik Enerjisi Reformu Ve Özelleştirme Strateji Belgesi"nde özelleştirme uygulamalarına elektrik dağıtım sektöründen başlanacağına belirtilmesiyle birlikte ilgili süreç çerçevesinde , TEDAŞ Genel Müdürlüğü'nün çeşitli tarih ve sayılı kararlarıyla taşra teşkilatında yer alan 59 elektrik dağıtım müessesesini kapsayan 21 elektrik dağıtım bölgesinin kurulmasına ve bu bölgelerde oluşturulacak anonim şirketler aracılığıyla dağıtım faaliyetinin yapılmasına karar verilmiştir. Bu süreç kapsamında, ana sözleşmesi Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın 31.01.2005 tarih 991 sayılı yazıları ekinde gönderilen ve sermayesinin tamamı TEDAŞ'a ait bulunan Bursa , Balıkesir , Çanakkale ve Yalova Elektrik Dağıtım Müesseselerini içine alan ve merkezi Bursa'da bulunan Uludağ Elektrik Dağıtım A.Ş. , 12 numaralı elektrik dağıtım bölgesi olarak 1 Mart 2005 tarihinde faaliyete başlamıştır.

Uludağ EDAS'ın ikili anlaşmalar yoluyla kamu üretim ve taahhüt şirketlerinden satın aldığı enerjinin ortalama fiyatları ile aynı dönemler için Uludağ EDAS'ın talep fazlası sebebiyle Dengeleme Uzlaştırma piyasasından satın almak zorunda olduğu elektriğin ortalama birim fiyatları karşılaştırılmıştır. Bu fiyatlar incelenecek olursa DUY uygulama döneminde oluşan SDF'lerinin, ikili anlaşma fiyatlarının üzerinde oluştuğu görülmektedir. Göz önüne alınan 35 aylık dönemde sadece 3 dönem için SDF'lerinin ikili anlaşmalar ortalama fiyatından düşük olduğu, diğer 32 dönemde ise SDF fiyatlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Uludağ EDAS'ın DUY uygulama döneminde Dengeleme Uzlaştırma piyasasından almak zorunda olduğu enerji miktarı ve bu miktarın Uludağ EDAS toplam satın aldığı enerji miktarına oranı incelenecek olursa, aylık olarak bazı saptamalar olmakla birlikte sürekli bir artış eğilimi gösterdiği, bu artış miktarının Türkiye için toplam enerji talebinde ki artış miktarının üzerinde kaldığı , yani Uludağ EDAS'a diğer kamu üretim ve taahhüt şirketlerinden ikili anlaşmalarla sağlanan enerji miktarında yeterli artış yapılmayarak, Uludağ EDAS, dönem içinde artan enerji talebini, Dengeleme – Uzlaştırma piyasasından karşılamak zorunda kalmıştır. DUY uygulama dönemi içerisinde elektrik borsasından alınan enerji miktarının toplam satın alınan enerji miktarına olan oranı aylık saptamalar olmakla birlikte %9'lardan % 20'lere kadar yükselmiştir. Tüketimler üzerinden söyleyebiliriz ki, dengeleme uzlaştırma piyasasından yüksek fiyatlarla almak zorunda bırakılan enerji 40.000.000 kwh'den, 250.000.000 kwh'e kadar yükselmiştir.

DUY öncesi dönemlerde ortalama enerji maliyetlerinin 0,083 – 0,090 TL aralığında olduğu görülürken, DUY sonrası dönemlerde ise ortalama enerji maliyetinin yükseldiği, ortalama fiyatların 0,14 TL'lere kadar çıkabildiği görülmektedir.

DUY öncesi dönemde, şirket sorumluluk alanı içerisinde arza sunulan enerjinin yaklaşık %20'si özel firmalar tarafından karşılanırken, DUY sonrası dönemde bu oranın hızla düşmeye başladığı (2006/09. dönemden sonra düşmenin başlaması oldukça manidardır) ve 2008 sonunda bu oranın yaklaşık % 1,5'lara kadar gerilediği görülmektedir. Tüketimler üzerinden değerlendirme yapılacak olursa, DUY öncesi dönemde 110.000.000 – 150.000.000 kwh tüketim özel firmalar tarafından karşılanırken, DUY sonrası dönemde ise yaklaşık 15.000.000 kwh enerjinin özel firmalar tarafından karşılandığı görülmektedir. Bu durum yorumlanacak olursa, DUY öncesi dönemde müşteri portföylerini genişletmek için uğraşan firmalar DUY sonrası dönemde portföylerini boşaltmışlardır. Uygulamanın başlaması ile birlikte özel üretim şirketlerinin portföylerindeki eski müşterilerin enerjisi dağıtım şirketleri tarafından karşılanmak zorunda kalırken, dağıtım şirketlerinin artan enerji talepleri ise dengeleme uzlaştırma piyasası kanalıyla bu özel üretim şirketleri tarafından sağlanmıştır.

Bu yapı içerisinde, özel üretim firmaları yeni müşteri bulma, portföylerini genişletme gibi bir çaba içerisine girmeden, güya piyasa şartlarına göre oluşan ama özünde spekülasyon olarak kendi belirledikleri fiyatlar üzerinden dağıtım şirketlerine kolay yoldan elektrik satmaya başlamışlardır. Bu da hedeflenen rekabetçi piyasa olgusuna ters bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca, portföy yapısının Uludağ EDAS aleyhine bozulmasını aşağıda yer alan verilerden anlayabilmek daha kolay olacaktır. Bu tabloda görüldüğü üzere, DUY öncesi dönemde Şirket sorumluluk alanı içerisinde yer alan yaklaşık 500 abonenin enerjisi Uludağ EDAS harici piyasa aktörleri tarafından karşılanırken, DUY sonrası dönem de ise bu sayı hızla düşerek ortalama 40 müşteriye kadar düşmüştü. Bu dönemlerde tedarikçi firmaların müşterilerinin tüketimlerinden dolayı Uludağ EDAS'a ödemiş oldukları sistem kullanım bedelli faturaları da 2.528.767,02 TL'den, 212.926,03 TL'ye gerilemiştir.

5-Sonuç:

Yukarıda anlattığımız ve rakamlarla ortaya koyduğumuz gerçeklerde göstermektedir ki, 1 Eylül 2006 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan, DUY (Dengeleme Uzlaştırma Yönetmeliği) kamu dağıtım şirketlerinin aleyhine bir yapıda çalışmaktadır.

Bu dönemde kamu dağıtım şirketleri yüksek maliyetli enerji almaya mecbur bırakılarak zarara uğratılmışlardır. Yukarıda belirttiğimiz üzere bu durum dönemin en yüksek siyasi makamlarınca da kabul edilmiş ve özel sektörün bu uygulama ile kamuya yüksek fiyatlı enerji satmaya başladığı teyit edilmiştir.

Özelleştirme sürecinde olan, ancak uygulama ile birlikte karlılıklarını kaybeden kamu dağıtım şirketlerinin piyasa değerleri düşmüş ve EMO olarak sonuna kadar karşı olduğumuz ancak kaçınılmaz bir son olarak gözükken özelleştirme çalışmalarlarıyla kamunun eli bağlanmıştır. DUY Dengeleme Uzlaştırma Yönetmeliği'nin uygulanmaya başlanması ile birlikte, kamu elektrik şirketlerinden , özel üretim şirketlerine resmi olarak bir para transferi olmuştur.

İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (SMMM) tarafından hazırlanan enerji raporunda, sektörde bulunan devlet kurumlarının Dengeleme Uzlaştırma Yönetmeliği (DUY) nedeniyle zararının 700-800 milyon TL'ye ulaştığı bildirilmektedir. Bu bedel, uygulama döneminin ilk kısmında doğrudan kamu şirketlerinin kasasından çıkarken, Temmuz 2008 döneminden başlayarak, E.P.D.K tarafından yayınlanan 20 Dağıtım Şirketinin İlk Uygulama Dönemine İlişkin Gelir Düzenlemesi Hakkında Tebliğ gereği PMUM maliyetlerinin ortalama enerji alım fiyatı hesaplamasına dahil edilmesi uygulaması ile birlikte, doğrudan son kullanıcının yani vatandaşın cebinden çıkmaya başlamıştır. PMUM maliyetlerinin tüketici fiyatlarına yansıtılması uygulaması dahilinde, 1 Temmuz 2008'den geçerli olmak üzere yaklaşık % 21, 1 Ekim 2008'den geçerli olmak üzere yaklaşık % 9, 1 Ekim 2009'dan geçerli olmak üzere %10 zam yapılmıştır.

6-Çözüm önerileri

Yukarıda ayrıntısı ile belirttiğimiz ve kaygılarımızı dile getirdiğimiz DUY Dengeleme Uzlaştırma Yönetmeliğinden vazgeçilmeli, bu yönetmeliğin nakdi uygulamasına son verilmelidir.

Bu süreçte, enerjinin en temel yurttaş ihtiyaçlarından ve haklarından olduğu hareketle, sektörün özel sektör eliyle yürütülmesi uygulamasına son verilmeli ve elektrik üretim ve dağıtım hizmetlerinin kamu eliyle yapılması uygulamasına devam edilmelidir.

Bu kapsamda, kamu üretim şirketlerinin yeni santral yatırımlarına başlayabilmesi için Kanun'da yer alan kamunun enerji yatırımı yapmasına engel kısımları yeniden düzenlenmeli ve elektrik üretim ve dağıtım şirketlerinde devam eden özelleştirme sürecine en kısa sürede son verilmelidir.

Kamu dağıtım şirketlerinin enerji talebini öncelikle kamu tarafından karşılanması mantığıyla mevcut santrallerin bakım ve iyileştirme çalışmalarına bir an önce başlanmalı ve kamuya ait üretim tesislerinin mevcut kurulu güçleri esas alınarak en optimum üretim hedeflenmelidir.

Suat TÜRKER
Elektrik Mühendisi
İletim Mühendislik Ltd. Şti.

Arif AKŞAM
Elektrik-Elektronik Mühendisi
Uludağ EDAS